

УДК 378.147

DOI 10.11603/me.2414-5998.2018.1.8289

Н. В. Скробач, О. А. Шаповал, В. О. Петрина, В. Ю. Вишиванюк
ДВНЗ “Івано-Франківський національний медичний університет”

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКІСНОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

N. V. Scrobach, O. A. Shapoval, V. O. Petryna, V. Y. Vyshyvanyuk
Ivano-Frankivsk National Medical University

THE WAYS OF IMPROVING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION

Мета роботи – розглянути основні шляхи підвищення якісного рівня вищої освіти та застосування інноваційних педагогічних технологій під час підготовки майбутніх фахівців у системі вищої медичної освіти.

Основна частина. Якісний рівень освіти значною мірою залежить від якості навчальної та навчально-методичної роботи. Перше, що тут варто було б відзначити, – це перехід на нові освітні стандарти. У кожному вищому навчальному закладі затверджені вченими радами плани заходів щодо навчально-методичного, інформаційного і матеріально-технічного забезпечення нових стандартів із усіх спеціальностей і напрямів.

Кінцеву мету освіти можна представити у вигляді проєктованої моделі фахівця. Головні складові такої моделі – професійні знання й уміння, соціально-психологічні й духовно-творчі якості особистості фахівця, що визначають його здатність працювати в умовах ринкових відносин, домагаючись результатів, адекватних вимогам суспільного й науково-технічного прогресу.

Якщо говорити про професійні складові моделі фахівця, то, крім кваліфікаційних вимог, детально розроблених у державних стандартах, вона повинна містити в собі такі характеристики, як інтелектуальна компетентність, інтелектуальна ініціатива, самоорганізація й саморегуляція.

Розробка моделі фахівця дозволить забезпечити наукове обґрунтування навчальних планів і програм, стратегії і методів виховної роботи, способів інтеграції навчального процесу і виховної роботи, що втілюють у собі принципи гуманізму. Реалізація цих принципів, відповідно до моделі випускника, стане основою формування у майбутнього фахівця таких якостей, яких вимагають нове століття, нове тисячоліття.

Особистісно-орієнтована освіта має на меті забезпечення розвитку й саморозвитку особистості того, кого навчають, виходячи з його індивідуальних особливостей, і надає йому право вибору власного шляху навчання. Ця модель освіти представлена низкою як загальнопредметних технологій, так і предметних.

Особистісно-орієнтована парадигма освіти обумовлює і формування нових теоретико-методологічних принципів побудови освітніх систем. Їх реалізація вимагає спеціальних зусиль щодо їх технологізації. Конструктивно-технологічною формою організації особистісно-орієнтованої концепції в освіті може служити відповідна модель навчання (розвиваючого, продуктивного, збагачуючого тощо).

Висновки. Одним із основних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації вищої медичної освіти України є впровадження компетентнісного підходу. Розв'язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик та впровадження інноваційних педагогічних технологій.

Ключові слова: вища освіта; нові освітні стандарти; модель фахівця; особистісно-орієнтована освіта; тести.

The aim of the work – to consider the main ways of improving the quality level of higher education and the application of innovative pedagogical technologies during the preparation of future specialists in the system of higher medical education.

The main body. The quality of education depends on training and teaching work. First, that there should be noted – a transition to new educational standards. Each high school academic council approved plans for educational and methodical, information and logistical support new standards of all specialties and directions.

The final goal of education can be represented as the projected model professional. The main components of this model – professional knowledge and skills, social, psychological and spiritual personality creative professional that will determine its ability to operate under market conditions, achieving results that are adequate to the requirements of social and scientific progress.

Speaking of professional models, in addition to qualification requirements, detailed in state standards, it should include characteristics such as intellectual competence, intellectual initiative, self-organization and self-regulation.

Professional development model will provide scientific justification curriculum, strategies and methods of educational work, ways of integrating the educational process and educational work, demanding in itself the principles of humanism. Implementation of these principles in accordance with the model graduate will form the core of future specialists such qualities requires new century, a new millennium.

Personality-oriented education aims at the development and self-identity of the learner, based on its individual characteristics, and gives him the right to choose their own path of study. This model of education is presented in a series of technologies and subjects.

Personality-oriented education paradigm determines the development of new theoretical and methodological principles of educational construction systems. Their implementation requires special efforts on their technologizing. Structurally-technological form of education organization-centered concept can serve as a model on learning (developmental, productive, enriching, etc.).

Conclusions. One of the main tasks at the present stage of modernization of higher medical education in Ukraine is the introduction of a competent approach. The solution of this problem is possible subject to the change of pedagogical techniques and the introduction of innovative pedagogical technologies.

Key words: higher education; new educational standards; professional model; personality-oriented education; tests.

Вступ. У нинішніх історичних умовах, коли в Україні відбувається модернізація економіки та соціальної сфери, формування громадянського суспільства, основою цих процесів є освітній сектор, а ключовими факторами – створення, поширення й ефективне використання знань. Важливо підкреслити, що право на якісну освіту, поряд із правом на працю і гідне медичне обслуговування, входить у число головних сподівань населення країни.

Таким чином, освіті, у тому числі і вищій, повинна бути відведена системоутворююча, пріоритетна роль.

Якісний рівень освіти значною мірою залежить від якості навчальної та навчально-методичної роботи. Перше, що тут варто було б відзначити, – це перехід на нові освітні стандарти. У кожному вищому навчальному закладі (ВНЗ) затверджені вченими радами плани заходів щодо навчально-методичного, інформаційного і матеріально-технічного забезпечення нових стандартів із усіх спеціальностей і напрямів [3].

Серед пріоритетних напрямів розвитку освіти в Україні з врахуванням міжнародних тенденцій визначено: підвищення якості освітніх послуг, забезпечення рівного доступу до якісної освіти на всіх рівнях, підвищення конкурентоспроможності національної системи освіти та її інтеграцію в єдиний європейський освітній простір, участь у Болонському процесі, що є одним із найважливіших чинників проведення реформ вищої освіти в Україні. Також і система вищої медичної освіти вимагає нових підходів до підготовки висококваліфікованих працівників та осмислення педагогічного процесу у ВНЗ [6].

Мета роботи – розглянути основні шляхи підвищення якісного рівня вищої освіти та застосування інноваційних педагогічних технологій під час підготовки майбутніх фахівців у системі вищої медичної освіти.

Основна частина. Кінцеву мету освіти можна представити у вигляді проектованої моделі фахівця. Головні складові такої моделі – професійні знання й уміння, соціально-психологічні й духовно-творчі якості особистості фахівця, що визначають його здатність працювати в умовах ринкових відносин, домагаючись результатів, адекватних вимогам су-

спільного й науково-технічного процесу. Вирішення цих завдань потребує істотного посилення самостійної і продуктивної діяльності студентів, розвитку їхніх особистісних якостей і творчих здібностей [7].

Якщо говорити про професійні складові моделі фахівця, то, крім кваліфікаційних вимог, детально розроблених у державних стандартах, вона повинна містити у собі такі характеристики, як інтелектуальна компетентність, інтелектуальна ініціатива, самоорганізація й саморегуляція [8].

Реалізація моделі фахівця як наукової основи формування кваліфікаційних характеристик багатого процесу, забезпечуючи постановку навчання й виховання в руслі цілісної моделі культури, узятій у єдності її природничо-наукових і гуманітарних складових.

Розробка моделі фахівця дозволить забезпечити наукове обґрунтування навчальних планів і програм, стратегії і методів виховної роботи, способів інтеграції навчального процесу та виховної роботи, що втілюють у собі принципи гуманізму. Реалізація цих принципів, відповідно до моделі випускника, стане основою формування у майбутнього фахівця тих якостей, яких вимагає нове століття [9].

Традиційні методи навчання не відповідають ні потребам тих, кого навчають, ні вимогам, що ставляться до випускників різних освітніх закладів із боку суспільства. Нинішня система освіти не формує гнучкість мислення, не вчить адаптації до умов життя, що швидко змінюються, і, нарешті, мало сприяє розвитку рефлексивного типу мислення. У соціальних характеристиках працівників, що мають різний рівень підготовки, прослідковуються такі якості, як пасивність, безініціативність, ригідність, нездатність до мобільності, відсутність потреби в підвищенні кваліфікації.

Сьогодні формується соціальне замовлення на всебічно розвинутих людей, здатних до самостійної роботи, що вміють діяти в умовах невизначеності, відчувають потребу в безперервній освіті, звідси і мета навчання – формування відповідальної особистості, здатної здійснювати раціональний вибір у складних ситуаціях [1].

Необхідність переходу від традиційних до інноваційних технологій обумовлена тим, що сформо-

вана система освіти не орієнтована на активізацію особистісних особливостей тих, яких навчають, а навчальний процес по суті є монологічним.

Саме тому застосування активних методів навчання, таких, як тренінги, діалог, дискусії, ігри тощо, повинно бути не практичним додатком до теоретичних питань, а навпаки, служити відправною точкою, від якої відштовхуються і викладач, і студенти в процесі навчання, що є спільною діяльністю за рішенням тих чи інших проблем, у тому числі спрямованих на особистісний розвиток учасників навчального процесу. Отже, змінюється і позиція викладача: він не стоїть зверхньо над тими, кого навчає, а стає учасником спільної роботи.

Останнім часом усе більше уваги приділяється особистісно-орієнтованій освіті. І це не випадково, оскільки система вищої професійної освіти покликана допомогти студентам “знайти себе”, обрати й вибудувати власний світ цінностей, опанувати творчі способи вирішення наукових і життєвих проблем, відкрити рефлексивний світ власного “я” і навчитися керувати ним.

Особистісно-орієнтована освіта передбачає перенесення акценту з інформаційного на смислово-наукове навчання, однак відмова від традиційної “знаннєвої” парадигми зовсім не означає відмови від повноцінного засвоєння знань. Це скоріше принципова зміна педагогічних і методичних підходів до процесу навчання: знання можуть бути повноцінними тільки при “включенні” механізмів розвитку особистості.

Якщо в традиційній парадигмі питання про розвиток особистості найчастіше зважається на рівні інтелектуального зростання, то особистісно-орієнтована освіта акцентує увагу на становленні індивідуально-смислової сфери студентів, характерною ознакою якої є їх ставлення до дійсності, усвідомлення її цінності, пошук причин і змісту того, що відбувається навколо, – інакше кажучи, уміння рефлексувати – критично мислити.

Особистісно-орієнтована освіта має на меті забезпечення розвитку й саморозвитку особистості того, кого навчають, виходячи з його індивідуальних особливостей, і надає йому право вибору власного шляху навчання. Ця модель освіти представлена низкою як загальнопредметних технологій, так і предметних [2].

Особистісно-орієнтована парадигма освіти обумовлює і формування нових теоретико-методологічних принципів побудови освітніх систем. Їх реалізація вимагає спеціальних зусиль щодо

їх технологізації. Конструктивно-технологічною формою організації особистісно-орієнтованої концепції в освіті може служити відповідна модель навчання (розвиваючого, продуктивного, збагачуючого тощо).

Одним із механізмів втілення компетентнісного підходу у вищій медичній освіті є розробка та впровадження освітніх інноваційних технологій.

XXI століття висуває як пріоритет у галузі освіти формування цілісної й вільної особистості. Для цього, крім усього іншого, необхідно розвивати нові механізми підвищення ефективності освіти, у тому числі і на основі широкого застосування тестів і технологій масового незалежного тестування з використанням високоякісних вимірників засвоєних знань.

Тестування є одним з елементів освітньої реформи, воно здатне забезпечити одержання незалежної, об’єктивної інформації про рівень знань студентів. Централізоване тестування на державному (чи відомчому) рівні заслуговує на особливу увагу, оскільки за результатами централізованого тестування стає можливим відслідковувати рівень підготовки випускників, вести експертизу якості освіти методами незалежного педагогічного аналізу та приймати рішення щодо вдосконалення освітнього процесу. Таким чином, уже сьогодні можна буде вибудувати єдину систему виміру знань за рейтингом якості освіти.

ВНЗ необхідно розробити і ввести більш прозори, більш об’єктивні процедури семестрової й поточної атестації студентів шляхом переходу переважно до тестування, письмових і комп’ютерних форм оцінки знань.

Слід зазначити необхідність комплексного використання тестових матеріалів і технологій у всіх освітніх системах. Зрозуміло, що тестування є лише складовою частиною різноманітного освітнього процесу, а не панацеєю від усіх негараздів. І від нього не слід вимагати більшого, але те, що воно може, необхідно сміло й швидко впроваджувати в педагогічну практику [5].

Таким чином, тестування (у тому числі централізоване) – це педагогічна система, здатна задати “планку вимог” для якості підготовки фахівців.

Успішне вирішення перерахування проблемних питань вимагає об’єднання зусиль ВНЗ, у зв’язку з чим доречно порушити питання про координацію навчально-методичної роботи, зокрема про створення міжвузівських навчально-методичних об’єднань, що дозволить реалізувати принципово

нові підходи до побудови багаторівневої системи підготовки фахівців.

Діяльність навчально-методичних об'єднань може бути дуже перспективною в контексті всієї професійної підготовки фахівців, а також у ліцензійній, атестаційній й акредитаційній роботі. Проблема якості освіти багато в чому пов'язана з успішною діяльністю саме цих структур, а також із створенням внутрішніх по відношенню до ВНЗ систем контролю якості на всіх рівнях – від кафедр до ректорату [4].

Відзначимо, що це і практика, і світова тенденція розвитку вищої освіти в усіх без винятку розвинутих країнах світу. Умови різко зростаючої автономії ВНЗ і диверсифікації освітньо-професійних програм роблять її особливо актуальною.

Список літератури

1. Ванджура Я. Л. Інтерактивна форма організації навчального процесу студентів-медиків у рамках предметно-модульної системи / Я. Л. Ванджура // Архів клінічної медицини. – 2013. – Т. 20, № 3. – С. 112–114.
2. Викладання медичних клінічних дисциплін за кредитно-модульною системою – погляд студентів на власний досвід / Т. Осалазюк, В. Безуцький, К. Єгоров [та ін.] // Вища школа. – 2009. – С. 81–87.
3. Інтеграція України в Європейський простір вищої освіти – основні переваги та недоліки / М. Й. Рейтмаєр, А. Б. Волосянко, О. Б. Синоверська [та ін.] // Галицький лікарський вісник. – 2012. – Т. 19, № 2. – С. 132–135.
4. Результати впровадження нових технологій навчання за кредитно-модульною системою у Вінницькому національному медичному університеті / В. М. Мороз, Т. Л. Полєся, Ю. Й. Гумінський [та ін.] // Медична освіта. – 2011. – № 2. – С. 83–85.

References

1. Vandzhura, Ya.L. (2013). Interaktyvna forma orhanizatsii navchalnoho protsesu studentiv-medykiv u ramkakh predmetno-modulnoi systemy [Interactive form of the organization of the educational process of medical students in the framework of the subject-module system]. *Arkhiv klinichnoi medytsyny – Achieve of Clinical Medicine*, 20 (3), 112-114 [in Ukrainian].
2. Osalaziuk, T., Bezutskyi, V., & Yehorov, K. (2009). Vykkladannia medychnykh klinichnykh dystsyplin za kredytno-modulnoi systemoiu – pohliad studentiv na vlasnyi dosvid [Teaching of medical clinical disciplines by the credit-transfer system – students' view on their own experience]. *Vyshcha shkola – High School*, 81-87 [in Ukrainian].

Висновки. У процесі застосування інноваційних педагогічних технологій під час підготовки майбутніх фахівців у системі вищої медичної освіти відповідно до сучасних умов актуальними стають питання: розробки нового змісту, методів і засобів навчання; значного поглиблення теоретичної бази знань; посилення прикладної спрямованості навчання; удосконалення педагогічної майстерності викладачів; розкриття творчого потенціалу студентів та викладачів відповідно до їх нахилів, запитів і здібностей.

Одним із основних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації вищої медичної освіти України є впровадження компетентнісного підходу. Розв'язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик та впровадження інноваційних педагогічних технологій.

5. Самотовка О. Л. Контроль знань студентів у науково-педагогічному процесі / О. Л. Самотовка // Архів клінічної медицини. – 2012. – Т. 18, № 2. – С. 110–113.
6. Подковко Х. В. Інноваційні освітні технології у вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладах: перешкоди та перспективи впровадження / Х. В. Подковко // Вісник. Серія “Педагогічні науки”. – 2016. – № 140. – С. 61–64.
7. Подковко Х. В. Інноваційні технології навчання в контексті компетентнісного підходу в освіті / Х. В. Подковко // Медична освіта. – 2016. – № 1. – С. 41–43.
8. Максименко С. Д. Педагогіка вищої медичної освіти : підручник / С. Д. Максименко, М. М. Філоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 288 с.
9. Філоненко М. М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря : монографія / М. М. Філоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 420 с.

3. Reitmaier, M.Y., Volosianko, A.B., & Synoverska, O.B. (2012). Intehratsiia Ukrainy v Yevropeyskyi prostir vyshchoi osvity – osnovni perevahy ta nedoliky [Integration of Ukraine into the European higher education area is one of the main advantages and disadvantages]. *Halytskyi likarskyi visnyk – Galician Doctor's Journal*, 19 (2), 132-135 [in Ukrainian].
4. Moroz, V.M., Polesia, T.L., & Huminskyi, Yu.Y. (2011). Rezultaty vprovadzhennia novykh tekhnolohii navchannia za kredytno-modulnoi systemoiu u Vinnytskomu natsionalnomu medychnomu universyteti [Results of the introduction of new learning technologies by the credit-transfer system at Vinnytsia National Medical University]. *Medychna osvita – Medical Education*, (2), 83-85 [in Ukrainian].

5. Samotova, O.L. (2012). Kontrol znan studentiv u naukovo-pedahohichnomu protsesi [Control of students' knowledge in scientific and pedagogical process]. *Arkhiv klinichnoi medytsyny – Achieve of Clinical Medicine*, 18 (2), 110-113 [in Ukrainian].

6. Podkovko, Kh.V. (2016). Innovatsiini osvitni tekhnologii u vyshchych medychnykh (farmatsevychnykh) navchalnykh zakladakh: pereshkody ta perspektyvy vprovadzhenia [Innovative educational technologies in higher medical (pharmaceutical) academic establishments: obstacles and prospects of introduction]. *Visnyk. Seriiia pedahohichni nauky – Journal. Pedagogical Sciences Series*, (140), 61-64.

7. Podkovko, Kh.V. (2016). Innovatsiini tekhnologii navchannia v konteksti kompetentnisnogo pidkhodu v osviti [Innovative learning technologies in the context of a competent approach in education]. *Medychna osvita – Medical Education*, (1), 41-43.

8. Maksymenko, S.D., & Filonenko, M.M. (2014). *Pedahohika vyshchoi medychnoi osvity: pidruchnyk [Pedagogy of higher medical education: textbook]*. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury [in Ukrainian].

9. Filonenko, M.M. (2015). *Psykhohohiia osobystisnogo stanovlennia maibutnoho likaria: monohrafiia [Psychology of the personal formation of the future doctor: monograph]*. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury [in Ukrainian].

Отримано 30.06.17

Електронна адреса для листування: osharoval@rambler.ru